

PREDSTAVITEV FOTOGRAFSKIH FONDOV IZBRANIH KULTURNIH INSTITUCIJ

14. 11. 2023

9.00–9.10	Uvodni pozdrav
9.10–10.50	Prvi sklop predavanj: <ul style="list-style-type: none">• Urša Kocjan: Slikovna zbirka v Narodni in univerzitetni knjižnici• Miha Špiček: Fototeka Slovenskega etnografskega muzeja• Zora Žbontar: Veselova zapuščina fotografij na steklu v Narodnem muzeju Slovenije in praktični vidiki zbirke
10.50–11.10	Odmor
11.10–13.00	Drugi sklop predavanj: <ul style="list-style-type: none">• Metka Košir: Zbirka fotografskega gradiva INDOK centra• Sabina Ravnikar: Dokumentacija zavoda za varstvo kulturne dediščine – Območna enota Ljubljana• Monika Močnik in Katarina Jurjavčič: Fototeka Muzeja novejšje in sodobne zgodovine Slovenije
13.00–13.30	Razprava in zaključek

Prvi sklop

Urša Kocjan: Slikovna zbirka v Narodni in univerzitetni knjižnici

Kartografska in slikovna zbirka je bila ustanovljena leta 1945, z delovanjem pa je pričela leta 1948. V današnjo Slikovno zbirko pritekajo obvezni izvodi, fond pa se povečuje še z nakupi, darovi in zamenami.

V Slikovni zbirki se zbira, obdeluje in hrani slikovno gradivo. Poleg posredovanja gradiva in informacij uporabnikom se v zbirki opravlja tudi svetovalno, izobraževalno in strokovno raziskovalno dejavnost tako iz gradiva, hranjenega v zbirki, kot tudi iz katalogizacije slikovnega gradiva, sodeluje pri oblikovanju digitalnih vsebin na Digitalni knjižnici Slovenije ter pri razstavah in promociji Narodne in univerzitetne knjižnice.

Fond Slikovne zbirke je izjemno raznolik in bogat, v nekaterih primerih tudi dragocen. Obsega več kot 100.000 inventariziranih enot gradiva. Med obsežnejšimi sklopi so zbirka pokrajinskih razglednic Slovenike in Jugoslavike, zbirka portretov na fotografijah, tiskih, grafikah idr. ter zbirka avtorskih plakatov. Izjemno bogata je tudi zbirka dokumentarne in pokrajinske fotografije priznanih slovenskih in tujih fotografov, med dragocene primerke v zbirki pa prištevamo posamezne grafične liste in mape, starejše topografije ter originalna likovna dela (akvareli, risbe, ilustracije in grafike) slovenskih ustvarjalcev. Pestrost fonda Slikovne zbirke zaokrožujeta zbirki koledarjev in podobnic pa tudi ostalo slikovno gradivo, npr. reprodukcije likovnih del, mape in albumi z umetniškimi reprodukcijami, zapuščine idr..

Urša Kocjan je na Filozofski fakulteti v Ljubljani diplomirala na Oddelku za umetnostno zgodovino. V Narodni in univerzitetni knjižnici je skrbnica Slikovne zbirke, prav tako pa sodeluje tudi pri različnih projektih v NUK.

Miha Špiček: Fototeka Slovenskega etnografskega muzeja

Slovenski etnografski muzej letos obeležuje stoto obletnico ustanovitve. Pomemben del njegovih zbirk predstavlja fototeka, v kateri danes hranijo preko 150.000 fotografskih posnetkov na negativih, diapozitivih in fotografijah, vsi pa prikazujejo za etnološko (oziroma domoznansko) stroko zanimive motive. Velik del gradiva je že digitaliziranega, del gradiva pa je v obliki zaključenih celot posameznih fotografov dostopen tudi na spletni strani SEM. Med njimi velja omeniti zbirko negativov in razglednic Vekoslava Kramariča, ki je prav gotovo ena od njihovih najbolj uporabljenih zbirk. Potem so tu še zbirke fotografov Antona Šušteršiča, Jože Kozaka, Karla Holynskega, Matije Murka, Rada Kregarja, Vena Pilon, Petra Nagliča, Slavka Smoleja, Jerneja Šušteršiča, Marka Račiča in Frana Vesela. Najbolj uporabljana od vseh fotografskih zbirk pa je zbirka Orlovih terenskih ekip, ki so se med letom 1948 in 1982 podajale na izbrana območja slovenskega podeželja in dokumentirale pojave s področij materialne, družbene in duhovne kulture. Vse naštete zbirke, kakor tudi ostalo fotografsko gradivo, je prosto dostopno tako za osebno kot tudi strokovno-znanstveno uporabo.

Miha Špiček je kustos in vodja Oddelka za dokumentacijo SEM. Ukvarja se s proučevanjem zgodovine fotografije na Slovenskem in fotografskih zbirk v SEM ter redno objavlja izsledke raziskav v obliki razstav in strokovnih člankov. Dejaven je tudi na področju muzejske dokumentacije, trenutno je član IO Sekcije za dokumentacijo pri Skupnosti muzejev Slovenije.

Dr. Zora Žbontar: Veselova zapuščina fotografij na steklu v Narodnem muzeju Slovenije in praktični vidiki zbirke

Narodni muzej Slovenije je najstarejša slovenska muzejska institucija. Osrednja naloga muzeja je izobraževati in seznanjati javnost z zgodovino današnjega slovenskega prostora in njegovo kulturno dediščino. Ustanova je razdeljena na šest strokovnih oddelkov: Arheološki oddelek, Oddelk za zgodovino in uporabno umetnost, Numizmatični kabinet, Grafični kabinet, Oddelk za konserviranje in restavriranje ter Knjižnico. Zora Žbontar bo predstavila fond fotografskega gradiva Frana Vesela, ki ga hranijo na Oddelku za zgodovino in uporabno umetnost. Osredotočila se bo na praktične vidike zbirk, tj. značilnosti in strukturo dokumentacijskega sistema, način dostopa do gradiva ter citiranje in razreševanje avtorskih pravic. Na oddelku uporabljajo dokumentacijski sistem GALIS, ki je povezan s portalom Museums.si, na katerem lahko poleg objavljenih zbirk predmetov sledimo dejavnostim različnih slovenskih muzejev in galerij.

V zaključku bo predstavila dostopnost fotografij muzejskih eksponatov. V zadnjem času so z digitaliziranjem gradiva ter izgrajevanjem elektronske baze podatkov o muzejskih predmetih naredili kulturno dediščino še bolj dostopno. Izbor predmetov predstavljajo v digitalnih zbirkah na spletni strani muzeja.

Zora Žbontar je doktorirala leta 2017 na Oddelku za umetnostno zgodovino Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Zaposlena je v Narodnem muzeju Slovenije kot višja kustosinja na Oddelku za zgodovino in uporabno umetnost. Ukvarja se z zbirko historičnih fotografij na steklu, z uporabno umetnostjo v nekaterih obdobjih, zlasti s secesijo (je članica lokalne in evropske mreže Réseau Art Nouveau Network – RANN), in s sodobnim ustvarjanjem v keramiki. Je ena od umetniških vodij

Mednarodnega trienala keramike UNICUM. Poleg dela kustosa sodeluje tudi pri evropskih projektih in programih za javnost. Je glavna in odgovorna urednica muzejske revije ARGO, še posebej jo zanimajo etični vidiki sodobnega muzejskega dela.

Drugi sklop

Metka Košir: Zbirka fotografskega gradiva INDOK centra

V Informacijsko-dokumentacijskem centru za dediščino (INDOK center), ki deluje v okviru Direktorata za kulturno dediščino, hranimo najstarejše gradivo, nastalo pri varstvu kulturne dediščine na ozemlju Republike Slovenije. Temelje bogate zbirke gradiva je leta 1913 postavil France Stele. Večji del gradiva ima zaradi vsebine, starosti in edinstvenosti status arhivskega gradiva. Gradivo je razdeljeno v več dokumentacijskih zbirk; te so fototeka, planoteka, arhiv spisov, elaborati in drugo gradivo (evidence, kartoteke, sezname). Posamezne zbirke oziroma njihovi deli so digitalizirani. Digitalni dokumenti so povezani z registrom in dostopni na pregledovalniku Informacijskega sistema kulturne dediščine (ISKD) ter v evropski digitalni knjižnici Europeana.

Zbirko fototeke sestavljajo zbirke negativov, pozitivov, diapozitivov in digitalnih posnetkov. Z vidika varstva nepremične kulturne dediščine je vrednost fototeke predvsem v vsebini posameznih posnetkov. Številni objekti, dokumentirani na fotografijah, so bili pozneje porušeni ali predelani in fotografije so pogosto edini dokaz o njihovem obstoju.

Metka Košir, univ. dipl. zgodovinar, od leta 1994 v INDOK centru Ministrstva za kulturo opravlja naloge, povezane z dokumentacijo. Skrbi tako za obdelavo gradiva kot tudi za dostopnost do gradiv internim in zunanjim uporabnikom. Sodeluje pri predstavitvah INDOK centra (dokumentacijskih zbirk) študentom različnih študijskih smeri.

Sabina Ravnikar: Dokumentacija Zavoda za varstvo kulturne dediščine – Območne enote Ljubljana

Dokumentacija obsega gradivo vse od ustanovitve Referata za spomeniško varstvo Ljubljana leta 1951 naprej. Gradivo, ki pokriva različna področja varstva kulturne dediščine, se sistematično zbira, računalniško evidentira in digitalizira. Geografsko je vezano na osrednjeslovensko območje, Ljubljano z okoliškimi občinami. Od 50. let do ustanovitve Zavoda za spomeniško varstvo Kranj leta 1962 je Zavod poleg širšega ljubljanskega območja pokrival tudi občine Domžale, Kamnik, Komenda, Mengeš, Moravče, Trbovlje. Do 80. let je bila pod pristojnostjo tudi Dolenjska z občinami Brežice, Črnomelj, Krško, Metlika, Novo mesto, Trebnje. Danes terenska dokumentacija geografsko obsega občine: Bloke, Borovnica, Brezovica, Cerknica, Dobropolje, Dobrova-Polhov Gradec, Dol pri Ljubljani, Gorenja vas-Poljane, Grosuplje, Horjul, Ig, Ivančna Gorica, Kočevje, Kostanjevica na Krki, Kostel, Krško, Litija, Ljubljana, Log-Dragomer, Logatec, Loška Dolina, Loški Potok, Medvode, Osilnica, Ribnica, Škofja Loka, Škofljica, Šmartno pri Litiji, Sodražica, Velike Lašče, Vodice, Vrhnika, Zagorje ob Savi, Železniki, Žiri.

Dokumentacijo sestavljajo zbirke: Fototeka, Planoteka in Elaborati; pomembnejši posamezni zbirki sta fototeka konservatorja Naceta Šumija iz 50. let 20. stoletja ter zbirka načrtov arhitektov Borisa Kobeta, Cirila Tavčarja, Otona Jugovca, Zlate Jeras idr.

Sabina Ravnikar je univerzitetna diplomirana umetnostna zgodovinarica. Od leta 2002 je zaposlena na ZVKDS – Območni enoti Ljubljana, kjer vodi Oddelek za dokumentacijo. V tem času je izvedla digitalizacijo obsežnega najstarejšega gradiva: načrtov, fototeke in starih razglednic. Vzpostavila je sistem digitalnega evidentiranja strokovnega gradiva. Deluje tudi na področju konservatorstva, ima

pridobljen naziv konservatorska svetovalka za področje varovanja nepremične stavbne dediščine in je članica Slovenskega konservatorskega društva. Vodila je več celostnih prenov stavbne dediščine in bila leta 2018 nominirana za stanovsko nagrado Steletovo priznanje. Izsledke svojega dela redno objavlja v publikaciji Varstvo spomenikov

Monika Močnik in Katarina Jurjavčič: Fototeka Muzeja novejše in sodobne zgodovine Slovenije

V Muzeju novejše in sodobne zgodovine Slovenije se nahaja Fototeka, v kateri se hrani največja nacionalna fotografska zbirka. V fototeki je trenutno 53 fotografskih fondov in zbirk, v katerih se skupno hrani okoli 3 milijone fotografij na različnih nosilcih. Fotografsko gradivo zajema čas celotnega 20. stoletja vse do današnjih dni, tematsko pa pokriva vse vidike življenja Slovencev doma in nekaj tudi v tujini. Na izobraževanju bodo na kratko predstavljeni fondi in zbirke ter njihove posebnosti, poudarek pa bo na dostopnosti oz. postopkih pridobitve gradiva za objave. Poudarek bo tudi na pomembnosti digitalizacije fotografskega gradiva, ki bo predstavljena na primeru muzejskega bloga in spletne strani Muzeja, ki omogočata kratek pregled fondov in zbirk. Raziskovalce tako usmerita na ustrezno področje, s pomočjo katerega se lahko orientirajo pri iskanju gradiva. Delo s fotografskim gradivom v Muzeju bosta predstavili Monika Močnik in vodja fototeke Katarina Jurjavčič.

Monika Močnik je zgodovinarica in v fototeki skrbi in ureja več fotografskih fondov in zbirk. Dva spadata med najobsežnejše fonde in pokrivata čas od začetka šestdesetih let do danes. Je tudi skrbnica fotografskih fondov, ki pokrivajo razvoj slovenskega alpinizma in odprave Slovencev na najvišje gore sveta; zbirke, ki je usmerjena v gospodarski razvoj idr.

Katarina Jurjavčič je zgodovinarica, ki se v Fototeki Muzeja že skoraj dve desetletji ukvarja z razpoznavanjem zgodovinskih in umetnostnozgodovinskih kontekstov fotografskih fondov in zbirk, ki se časovno omejujejo na obdobje druge svetovne vojne in zgodnjega povojnega obdobja do leta 1960.